

Zatiranje varoj in matični izolator

Besedilo in foto: **Marjan Debelak**

Pri iskanju učinkovitih biotehnoških ukrepov proti varojam sem se kot ljubiteljski čebelar in inovator ustavil ob podatkih, da se varoje ne morejo razmnoževati brez čebelje zalege ter da obstajajo kratkožive in dolgožive varoje. Prof. dr. Jože Rihar je v knjžici *Varoza čebel* iz leta 1999 na strani 26 zapisal: »Konec zime in pomladi se porajajo kratkožive generacije, ki živijo le 12 do 15 dni ... Po kresu (julija in avgusta) se začnejo pojavljati dolgožive generacije samic, ki živijo od 2 do 12 mesecev ...« Na teh podatkih temelji že precej metod boja proti varojam: prekinjanje zaleganja, lovljenje varoj s trotovske in delavske zalego, izločanje zadnje zalege, odzemanje zalege in nato uničevanje varoj na čebelah z najrazličnejšimi apiterapevtskimi sredstvi, feromonske pasti itd. Pri metodi, ki sem jo razvil za uporabo v AŽ-panjih, uporabimo matico, da približno mesec dni zalega samo na enem satu sredi gnezda, pokrito zalego s tega sata pa odstranimo skupaj z varojami.

Predpostavka tega ukrepa je: ker kratkožive varoje z izjemo tega sata nikjer drugod v panju nimajo možnosti prehajanja v odkrito čebeljo zalego, ta prevzema vlogo lovilnega sata za varoje. V določenem času (približno mesec dni) z (dvakratnim) izločanjem zalege iz lovilnega sata poberemo in uničimo domala vse varoje, ki so v panju (po dr. Liebigu v knjgi *Einfach Imkern* na ta način odstranimo 95 % varoj). Metoda temelji na podatku o spomladanskih kratkoživih varojah in njihovi potrebi, da v najkrajšem času

(v nekaj dneh) poiščejo priložnost za razmnoževanje v čebelji zalegi. Vso zalego obravnavane čebelje družine, ki je zunaj lovilnega sata, namreč po tej metodi ob začetku postopka pustimo v panju. Ker se čebele delavke izlegajo 21 dni, troti pa 24 dni, je treba lovilni sat v družini pustiti še nekaj dni več (najmanj teden dni), torej skupaj okroglo mesec dni.

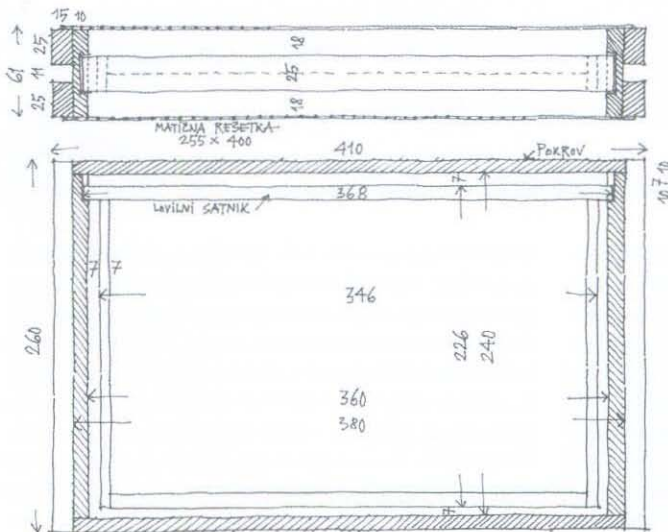
Za praktično izvedbo te zamisli v mojem AŽ-čebelarstvu sem moral konstruirati primeren enosatni matični izolator za vstavitve med razstojšča AŽ-panja in razmisliti o podrobnostih tehnologije njegove uporabe. Pri pripravi tehnologije sem izhajal iz razmisleka, kdaj bi prekinitev intenzivnega zaleganja v čebelji družini povzročila najmanj škode oziroma kdaj bi bilo to celo koristno. Hitro sem ugotovil, da je to lahko nekaj manj kot mesec dni pred koncem glavne paše (pri meni je to v sredini junija). Če želim, da bodo čebele polno izrabile glavno pašo (pri meni je to lipovec), saj v tem obdobju ne smem oslabil njihove nabiralne moči in nabiralne vne. Ker se obdobje paše na lipovcu prekriva z zadnjim delom rojilnega obdobja, je zapora matice v enosatni izolator tudi dodatna možnost za preprečevanje izrojitve ali vsaj varovalka pred pobegi rojev. Enomesečna prekinitev normalnega zaleganja čebel sredi poletja tudi ne ogroža priprave čebelje družine na zimovanje in je podobna naravnemu stanju družine, ki je rojila in pri kateri začne mlada matica po navadi zalegati šele tedaj, ko se izleže vsa zalega prvotne matice.

Svoj izolator in metodo sem preizkusil pri dveh močnih enomatčnih družinah v maks AŽ-panjski kombinaciji. Matico sem dal v izolator na starejši sat (tega matica najraje zaleže) z delavskimi in trotovskimi celicami. Tega sem pred tem izrezal in vgradil v nekoliko manjši viseči lovilni satnik. Čez 14 dni, ko je bila v lovilnem satu pokrita domala vsa zalega, sem ga odstranil in zamenjal za praznega. Na matico sem seveda pazil in jo prenesel na nov sat. Čez nadaljnjih 14 dni je lovljenja varoj konec. Izolator sem odstranil in matico spustil med čebele. Takoj nato sem število varoj v družini preveril s preizkušnim in še vedno učinkovitim kemičnim sredstvom proti varozi – s perizinom.

Čebele so dobro sprejele omejitve matice v izolatorju, na zaleženih satih zunaj izolatorja pa niso potegnile zasilnih matičnikov. Vso pokrito zalego,

Enosatna matična izolatorja za vstavitve med dve satni razstojšči AŽ-panja, vsak z lovilnim satom pokrite čebelje in trotovske zalege

Načrt enosatnega matičnega izolatorja za vstavitev med dve AŽ-razpirali

odvzeto iz izolatorjev, sem odkril, stresel na papir in pregledal. V lovilnih satih, ki sem jih odvzel najprej (po 14 dneh), je bilo po pričakovanju približno desetkrat manj varoj kot v tistih, ki sem jih odvzel nazadnje, saj so se varoje za razmnoževanje lahko zatele same vanje. Začudil pa sem se, ker je bilo glede na število pokritih celic približno enako število varoj tako v trotovski kot v delavski zalegi. Tega seveda nisem pričakoval, navaja pa me na to, da bo v prihodnje morda celo bolje, če bo v lovilnem satu po večini zalega čebel delavk, ki jo je v satu zaradi manjših celic precej več, in ne trotovska zalega. Opazil sem, da matica v izolatorju zelo hitro zaleže že izdelan prazen sat, zato bi bilo v prihodnje koristno pustiti v satniku nekaj praznega prostora za prosto graditev satja, saj bi s tem podaljšali čas zaleganja lovilnega sata. Že izdelan starejši sat v izolatorju pa tudi zagotavlja, da bo matica lahko takoj začela zalegati, čeprav morda čebele niso razpoložene za graditev satja. Najbolj nestrpn sem pričakoval rezultat kontrolnega zatiranja varoj v čebeljih družinah brez zalege (s perizinom) po končanem poskusu. Odpadlo je res samo par varoj! Glede na te podatke bi bil lahko več kot zadovoljen s to metodo, če se iz izkušenj ne bi zavedal, da je pri čebelah in verjetno tudi pri varojah še veliko neznank in spremenljivk. Poleg tega sem opisani poskus v mojem ljubiteljskem malem čebelarstvu opravil samo pri dveh pridobitnih družinah, kar pa naj ne bi bilo moteče, saj je podobne znanstvene raziskave s podobnimi rezultati izvedel in opisal tudi dr. Liebig. Določen pomislek pri tej metodi se poraja zaradi potrebne izdelave izolatorja (čeprav ga lahko koristno uporabljamo tudi za druge namene) in

zaradi kar precej zahtevnega postopka pravilne izvedbe ukrepa. Če pa bi bila ta biotehnoška metoda – ob dopolnitvah in izboljšavah, ki so še mogoče – nedvoumno spoznana in dokazana za učinkovit način odstranjevanja varoj, bi se vsaj čebelarji z manjšim številom čebeljih družin lahko sprijaznili tudi s temi težavami. Saj bi bila – vsaj do odkritja še učinkovitejših in preprostejših metod ali sredstev – ena redkih, s katero bi iz družine samo enkrat v sezoni odstranili iz čebeljih družin toliko varoj, da vnovično zatiranje ne bi bilo več potrebno, pri tem pa zaradi uporabe strupenih snovi tudi ne bi škodovali zdravju čebel ali svojemu zdravju, ne bi nam bilo treba odšteti denarja za vsakokratna »zdravila«, ne bi bilo škode na okovju panjev, prav tako pa ne bi čisto nič zmanjšali kakovosti čebeljih pridelkov! ■

Vir:

Marjan Debelak, čebelarška spletna stran:
www.cebelarstvo-grom.com/marjan.debelak/

Spoštovane čebelarke in čebelarji!

Po konkurenčnih cenah odkupujemo vse vrste medu. Nova odkupna cena za gozdni med je **3,50 €** za kilogram.

Za dodatne informacije pokličite na telefon
(01) 475 75 11
 Medex, d.d.

